

Mehiläishoitotuki CAP-rahoituskausi 2025

CAP-kooste 1/2025

Minun
mehiläisrotuni:

**POHJOLAN
TUMMA**

**Haluaisitko
luomu-
tarhaajaksi?**

**Talveutus
haastaa
kokeneenkin
tarhaajan**

ISSN 0783-3377 (painettu)

ISSN 2490-1709 (verkkoulkaisu)

Julkaisija:

Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry
Finlands Biodlares Förbund FBF rf

Toimisto:

Ullanlinnankatu 1 A 3
00130 HELSINKI
010 387 4770, 044 306 3200
sml@hunaja.net
hunaja.net

Puheenjohtaja

Rami Heikkilä, 050 511 6908
rami.heikkila@hunaja.net

Toiminnanjohtaja, päätoimittaja

Susanna Eloranta, 044 506 3200
susanna.eloranta@hunaja.net

Viestintäasiantuntija, toimitussihteeri

Virpi Aaltonen, 050 382 2428
virpi.aaltonen@hunaja.net

Tutkimusasiantuntija

Anneli Salonen, 050 470 6411
anneli.salonen@hunaja.net

Mehiläishoidon neuvoja

Maritta Martikkala, 050 303 0890
maritta.martikkala@hunaja.net

Taitto

Hanna Hauta-aho / Hanna Hau Oy

Lehti ilmestyy 5 kertaa vuonna 2025
Tilauhinta 85 €

Seuraavan lehden materiaalit ja ilmoitukset viimeistään 17.3.2025.
Lehti ilmestyy viikolla 17.

Ilmoitushinnat löydät nettisivuiltamme: hunaja.net/
mehiläistarhaus/mehiläinen-lehti-ja-muut-painotuotteet/mehiläinen-lehti/

Jäsensivut:

hunaja.net/liitto/kirjautu-jäsensivulle

Kansikuva: Tarja Ollikka
Takakannen kuva: Raimo Tervola

Painopaikka:

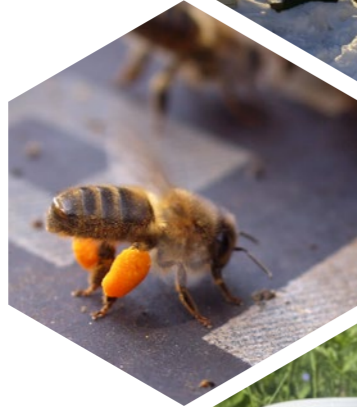
PunaMusta, Tampere 2025

EMON MERKITSEMISVÄRIT

Talveutuksessa on aina omat haasteensa. Tänä vuonna pohdituttavat lämmin syksy ja vähäluminen talvi. Lue talveutuksesta sivuilta 6–7.

Tämän vuoden Mehiläinen-lehdissä esittelemme Suomessa tavallisimmin tarhattavia mehiläisrotuja. Minun mehiläisrotuni -sarjan aloittaa Pohjolan tumma mehiläinen, josta kerrotaan sivuilla 18–21.

SML:n jäsenyys tuo monenlaisia etuja: koulutusta, Mehiläinen-lehden, edunvalvontaa – ja nyt myös muun muassa alennuksia mehiläistarvikeliikkeistä. Tutustu etuihin sivuilla 30–31.

SISÄLTÖ

3 Hurahtaminen tekee hyvää

4 Lennosta

5 Uusi vuosi tuo uusia tuulia

6 Talveutus haastaa kokeneenkin tarhaajan

8 Toukkamätä yllättävän yleistä

9 Halpaa hunajaa tuodaan Suomeen Euroopan kautta

9 EU:n hunajakriisin ja tuontihunajan jäljillä

10 Vadelmanviljely toi mehiläishoidon pariin

12 Satokysely: Ei sittenkään ihan huono satokesä

14 Vastauksia hunajavalmisteista

15 Pesätukea haettiin selkeästi edellisvuotta vähemmän

16 Minustako luomumehiläistarhaaja?

18 Tumma mehiläinen – kiehtova pohjoinen alkuperäisrotu

21 Tumman mehiläisen persoonalliset ominaisuudet

22 Honungens pollenprofil: Vide var den största källan av pollen för åländska bin

23 Tutkimus: Ahvenanmaan hunajissa runsaasti mesikastetta

24 SML päivittää pesävaakansa

25 Karhuvahingot saatava vähenemään

26 Kotimaisia pölyttäjiä kaupallisille puutarhaviljelmille: Mitä hanke jättää jälkeensä?

28 Lähde Kevätpäiville!

28 Tule mukaan liiton Apimondia-matkalle

29 Villi pölyttäjä: Vaeltavat ja muuttavat pölyttäjät

30 SML:n jäsenyydestä monenlaista etua

32 Koulutusta

32 Ilmoitukset

SML päivittää pesävaakansa

Liiton vaakapesäverkosto tarjoaa arvokasta alueellista tietoa mehiläiskauden edistymisestä. Jatkossa SML:n on tarkoitus siirtyä vaakapesäseurannassa vaakoihin, joista tieto päivittyy automaattisesti nettisivuille. Uusissa vaaissa on myös muita hyödyllisiä ominaisuuksia.

SML on kerännyt vaakapesien avulla tietoa tarhauksesta 12 vuoden ajan. Tavoitteena on ollut, että pesävaakojen verkosto kertoisi alueen muille mehiläistarhaajille sadonkertymän muutoksista ja siten satokauden edistymisestä.

Lähtilevaisuudessa liitto on uudistamassa vaakapesäjärjestelmäänsä entistä toimivammaksi. Järjestelmä on tähän asti toiminut sen mukaan, miten usein ja tarkasti vaakapesän hoitaja on kerännyt tietoja ja tallentanut niitä yhteiselle vaakapesä.fi-sivustolle. Jatkossa on tarkoitus siirtyä järjestelmään, jossa tiedonkeruu ja tallentaminen on automatisoitu. Tämä tekee keräystä datasta reaaliaikaista ja siten aiempaa luotettavampaa. Järjestelmän ylläpitokustannus on myös huomattavasti huokeampi aiempaan nähden, ja käsiteltävää dataa on helpompi käyttää.

Vaakaan liitettävä sääasema ja sikiöalan lämpötila-anturi tuovat mukanaan sellaista uutta tietoa, jota aiemmassa järjestelmässä ei ollut. Tämän uuden tiedon tulkitsemista harjoitellaan vielä. Todennäköisesti mittausdata sikiöinnin päättymisestä ja käynnistymisestä ovat nekin hyödyllistä tietoa, talviaikaisen painon mittaamisen lisäksi. Alueellisen lämpötilan, sikiöinnin käynnistymisen ja pesän painon automatisoitu seuranta talvikaudella voivat hyvinkin jatkossa pelastaa pesiä kevätkauden kuolemilta.

Mehiläishoitajien käyttöön on siis tulossa hyödyllistä tietoa. Kerromme vaakojen päivityssuunnitelmien edistymisestä tarkemmin, kunhan suunnitelmat varmistuvat.

Mikäli suunnitelmat toteutuvat aiotunlaisina SML:n vaakapesäverkostosta on tarkoitus tulla 40 pesän laajuinen. Pesävaakoihin on tarkoitus liittää myös sääasema.

PESIEN PAINONSEURANNAN HYÖTYJÄ MEHILÄISHOITAJALLE:

Mehiläishoidossa pesien painon seuraamiseen käytettävät pesävaat tarjoavat useita merkittäviä etuja:

1. Mehiläispesän terveyden seuranta:

Mehiläishoitajat voivat arvioida yhteiskunnan yleistä terveydentilaa seuraamalla pesän painon muutoksia. Painon putoaminen voi viitata ongelmiin, kuten sairauksiin, tuholaisiin tai ruuan puutteeseen.

2. Hunajatuotantoon liittyvät tiedot:

Pesävaat auttavat mehiläishoitajia ymmärtämään hunajan tuotantotason koko kauden ajan. Nämä tiedot voivat ohjata korjuu- ja hoitostrategioita koskevia päätöksiä.

3. Ravinnon haku ja sen haasteet:

Painonvaihtelut antavat tietoa ravinnon hausta. Painon nousu viittaa yleensä aktiiviseen ravinnonhakuun, kun taas odottamaton painonpudotus voi viitata ravinnonhaun haasteisiin, ongelmiin yhteiskunnassa tai esimerkiksi mahdolliseen ilkevaltaan tai karhuvahinkoon.

4. Tuholaisten havaitseminen:

Äkilliset painonmuutokset voivat olla merkki tuholaistartunnoista tai muista yhteiskuntaan vaikuttavista stressitekijöistä. Varhainen havaitseminen mahdollistaa riittävän varhaisen puuttumisen.

5. Ajansäästö: Säännöllinen pesän painon seuranta auttaa mehiläishoitajia arvioimaan ja ennakoimaan hoitotoimien ajoitusta ja laajuutta.

6. Tiedonkeruu: Monissa nykyaikaisissa pesävaaissa on digitaaliset rajapinnat, jotka mahdollistavat tietojen keräämisen ja analysoinnin ajan mittaan. Tämä auttaa tekemään tietoon perustuvia päätöksiä aiempien vuosien perusteella.

7. Resurssien hallinta: Ymmärtämällä, kuinka paljon ruokaa pesä kuluttaa ja tuottaa, mehiläishoitajat voivat arvioida paremmin ruokinnan tarvetta erityisesti kuivuuden tai resurssien niukkauden aikana.

8. Optimoitu sadonkorjuu: Pesän painon tunteminen auttaa määrittämään parhaan ajan hunajan keräämiseen.

Kaiken kaikkiaan pesävaat ovat arvokkaita työkaluja, jotka auttavat mehiläishoitajia hoitamaan pesiä tehokkaasti sekä arvioimaan paremmin yhteiskuntien terveystilannetta ja tuottavuutta. ●

TEKSTI JA KUVAT JUSSI TAIPALE,
PROJEKTITYÖNTEKIJÄ, VAAKAPESÄVERKOSTO

Talveutus haastaa kokeneenkin tarhaajan

Mehiläisyhteiskunnat on pidettävä hengissä pajun kukintaan saakka ja pidemmällekin, jotta kentältä saatava ruoka riittää kattamaan tarpeen. Ruoan puute, taudit ja etenkin varroa voivat johtaa pesien menetyksiin, mutta liikaa kevätruokintaa on vältettävä, jotta hunajan laatu ei heikkene.

Kevään eteneminen saa tarhaajat odottamaan puhdistuslentoa, ja yhteiskuntien ruokavarat ymmärrettävästi huolettavat tarhaajia. Tänä keväänä kannattaakin olla ruuan suhteen hereillä, koska syksy oli pitkään lämmin ja sikiöinti myös varmasti jatkui pitkälle lokakuulle. Ruokavarat ovat siis voineet huveta ruokinnan lopettamisen jälkeen.

Normaalisti siitepöly jää syksyllä pesään talviruoan alle sen verran, että varhainen sikiöinti pienellä alalla pääsee hyvin alkamaan. Siitepölyä myös saadaan pesään hieman heti lepän, pähkinäpensaiden ja leskenlehtien aloitettua kukintansa. Vasta pajun kukinta kuitenkin laukaisee kunnolla sikiöinnin laajentumisen ja yhteiskuntien vahvistumisen.

Lisäsiitepölyä ei pesillä yleensä tarvita kuin erikoistilanteissa, kuten kasvihuonepölytyspalvelussa varhain keväällä. Ennen puhdistuslentoja annettu valkuaispitoinen ruoka, kuten juuri siitepöly, voi aiheuttaa sikiöinnin taantumisen. Tämä johtuu siitä, että mehiläisten suoli täyttyy, jos ne eivät pääse säännöllisesti lentämään.

Hätäruokinta kätevinä toteuttaa ruokintakehällä

Tavallisesti keväällä on pulaa nimenomaan aikuisten mehiläisten tarvitsemasta polttoaineesta eli hunajasta tai talviruokasokerista. Ennen puhdistuslentoja voi hätäruokintana antaa kiinteää sokeritaikinaa, puhdistuslennon jälkeen taas 50-prosenttinen

sokeriliuos toimii hienosti. Hätäruokinnan tarkoitus on auttaa mehiläisiä selviämään siihen saakka, että ne saavat kentältä ruokaa. Lisäruokaa ei tule antaa niin paljon, että sitä varastoidaan kehille enempää kuin lyhyen ajan tarpeiksi.

Kätevinä sokeriliuos on antaa siten, että poistetaan tyhjä kakkupesästä ja tilalle laitetaan ruokintakehä. Pesä ei tällöin turhaan jäähy, ja ruokintaliuos pysyy lämpimänä. Näin ruoka-annos ei myöskään ole liian iso, vaan annettu lisäruoka kulutetaan nopeasti pois. Mehiläiset tarvitsevat ruokaa pesän lämpötilan ylläpitoon ja keruulentoihin.

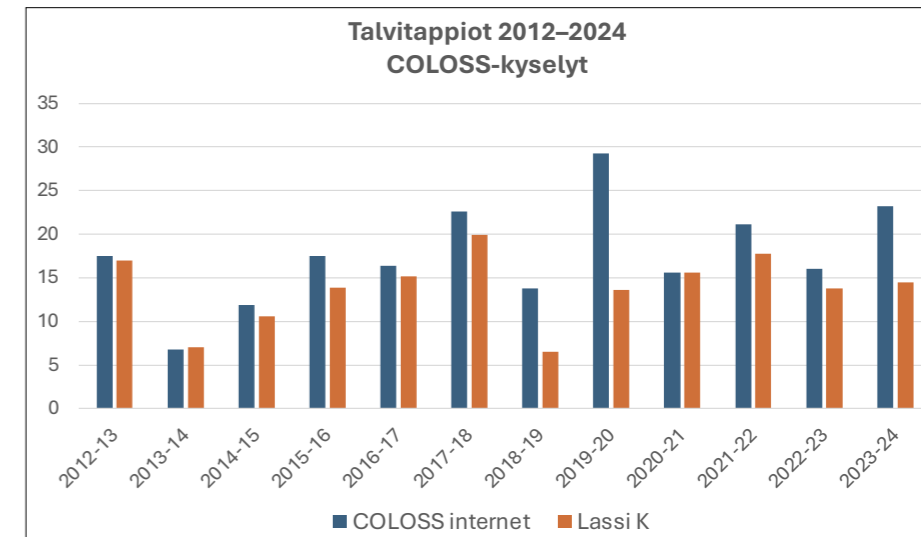
Liika talviruoka tai kevään sokeriliuosruokinta voivat johtaa väärennösepäilyihin, jos ruokaa jää pesään. Mehiläiset tunnetusti siirtelevät ruokaa pesässä paikasta toiseen, ja siksi ylimääräinen sokeri voi joutua hunajan joukkoon, varsinkin jos sato-kausi alkaa aikaisin. Yksi kokeneen tarhaajan neuvo ja vinkki tätä varten on jättää aina syksyllä reunakakuiksi hunajakakut.

Varroatilanne vaatii seuranta

Myöhäissyksyn oksaalihappokäsittelyllä pudonneiden punkkien määrä valaisi pesän varroatilannetta ja mahdollisen kevät-torjunnan tarvetta hyvin. Jos punkkimäärä oli hallinnassa eli punkkeja putosi alle 200, kevättorjuntaa ei tarvita. Kaikki torjunnat rasittavat mehiläisiä, ja keväällä talvimehiläiset ovat kestävyytensä ääri rajoilla ilman turhia torjuntajakin.

Varroatarkkailijat laskevat ahkerasti punkkeja, ja varroatilanne vaihtelee saman tarhan pesien välillä joskus valtavasti. Jotkut yhteiskunnat selviävät ilman torjuntaa tai suunnitelmallisesti vähennetyllä torjunnalla talvesta toiseen joskus suuremman punkkimäärän kanssa. Varroa sietävien mehiläiskantojen jalostamisessa hyödynnetään näitä kantoja.

Ennen kuin varroa kestäviä kantoja saadaan laajempaan käyttöön, on kuitenkin tärkeää seurata punkkimääriä ja torjua punkkeja tarvittaessa. Jos tarve vaatii, kevättorjunta oksaalihapolla tehdään samaan tapaan kuin myöhäissyksyllä. Torjunta

↑ Talvitappiot ovat reilun 10 vuoden aikana vaihdelleet rajustikin. Alle 10 prosentin tappiovuodet ovat kuitenkin harvinaisia. Tyypillisesti Lassi Kaukon pääosin ammattilaisista koostuvan puhelinhaastatteluryhmän talvitappiot ovat alhaisemmat kuin internetkyselyyn vastaajilla. Joinain vuosina tappiot ovat kuitenkin hyvin lähellä toisiaan. Kaavion tappioluvuissa on aina 5-10 prosenttia emollisia, elossa olevia mutta heikentyneitä yhteiskuntia. Ne lasketaan tappioiksi, koska niistä ei ehdi kesän mittaan kehittyä tuottavia yhteiskuntia. Ammattilaiset yhdistävät yleensä syksyllä heikot yhteiskunnat, ja se on varmasti osasy pienempi kokonaistappioihin.

← Kevätruokinta pieninä annoksina onnistuu joko ruokintakehällä tai pesän päälle laitettuna pienemmän ruokinta-astian avulla. Alakuvassa on ruokintakehä ja yläkuvassa omatekoisen ruokintapurkki, jonka kannessa on pieniä reikiä. Sokeriliuos on purkissa mehiläisten ulottuvilla ja se on helppo täyttää tarvittaessa uudestaan. Kevätruokinnan annostelussa on aina oltava varovainen, jotta mehiläiset eivät varasto sokeria. Liiat talviruokakakut on myös poistettava pesästä ennen satokauden alkamista. Ruokintamenetelmän valintaan vaikuttavat ratkaisevasti käytössä oleva kalusto ja kattorakenteet.

on ehdottoman tärkeä tehdä viikon sisällä puhdistuslennosta. Kämmettä suurempi peittosikiöala heikentää torjuntatulosta jopa puolella, ja siksi myöhästyminen aikataulusta on vain turha rasitus mehiläisille.

Talvitappiot selviävät puhdistuslennon jälkeen

Suurista talvitappioista ei ole tullut SML:lle ilmoituksia tammi-kuun loppuun mennessä. Talvitappiokysely avautuu pääsääntöisesti tienoilla, ja siitä saadaan tarkempia tuloksia tämän talven sujumisesta. Tutkijatapaamisissa ja keskusteluissa saksalaisten tutkijoiden kanssa tuli esille huoli, että ainakin Saksassa odotetaan suuria talvitappioita.

Myöhäissyksyn oksaalihaputus on jo paljastanut joitakin menetyksiä meilläkin, mutta vasta kevään ensimmäiset tarkakerrokset kertovat enemmän. Yleensä tappiot vaihtelevat siten, että raskaan tappiovuoden jälkeen seuraa alhaisten tappioiden vuosi – näin olisi meillä tänä vuonna. Tämä johtuu osin siitä, että heikot ja pahasti punkkiset yhteiskunnat ovat menehtyneet edellisenä talvena.

Nuori emo tärkeää talveutuksessa

Emonvaihdon onnistuminen loppukesästä ja yleensäkin nuori emo yhteiskunnassa on tärkeä edellytys hyvälle talvehtimiselle. COLOSS-talvitappiokyselyssä nuoren emon merkitystä on seurattu jo pitkään. Suomessa emosta johtuvat tappiot ovat olleet muutaman prosentin luokkaa viimeisten kahdeksan vuoden ajan – ammattilaisilla jopa hieman pienempiä. Tosin Ahvenanmaalla emosta aiheutuvat tappiot olivat jopa kuuden prosentin molemmin puolin talvina 2019–2020 ja 2021–2022. Pahoina tappiovuosina myös heikentyneiden yhteiskuntien osuus tappioista on yleensä suuri, joskaan näin ei ollut viime vuoden suurissa tappioissa Ahvenanmaalla. Varsinaisten kuolleiden yhteiskuntien lisäksi heikentyneitä kuntia on tavallisesti 5–10 prosenttia.

Kannattavuus ahdistaa ammattilaisia

Viime vuoden talvitappiokyselyssä tiedusteltiin myös tarhaajien hyvinvointia. Harrastajatarhaajat voivat yleisesti ottaen paremmin kuin ammattilaiset. Yksi ammattilaisten hyvinvointia raskauttava tekijä on alan kannattavuuden heikentyminen. Viime aikoina puhuttaneet hunajaväärennökset ovat polkeneet hintoja jo vuosia, ja kannattavuuden romahtaminen on saanut Euroopan ammattitarhaajia lopettamaan toiminnan. ●

TEKSTI JA KUVA MARITA MARTIKKALA

Talviruokinnan lopettamisen jälkeen punnitusta pesästä on helppo keväällä tarkistaa ruoan kulutus punnitsemalla pesä uudestaan. Erityisesti vahvat yhteiskunnat ovat vaarassa kuolla nälkään, koska ne ovat myös kuluttaneet paljon. Painon voi myös kätevästi lukea kännykstä tai sovelluksesta, jos vaaka on pesän alla talvellakin, kuten kuvan pesässä.

Hunajanäytteet:

Toukkamätä yllättävän yleistä

SML kartoitti toukkamädän ja esikotelomädän esiintymistä hunajanäytteistä. Toukkamätää näyttäisi esiintyvän jonkin verran ympäri Suomea, esikotelomätää puolestaan havaittiin tällä kertaa Uudenmaan ja Lounais-Hämeen näytteissä.

Hunajakilpailunäytteistä on nyt kahtena peräkkäisenä vuonna kartoitettu anonyymisti mehiläistautien aiheuttajien esiintyvyyttä. Kiinnostuksen kohteena on ollut lähinnä *Paenibacillus larvae* eli esikotelomätää aiheuttava bakteeri. Syksyllä 2024 analysoitiin myös *Melissococcus plutonius* -bakteeria eli toukkamädän aiheuttajaa. Kilpailunäyte vastaa niin sanottua linkoomonäytettä eikä välttämättä anna aivan realistista kuvaa tautitilanteesta. Se kuitenkin antaa viitteitä taudinaiheuttajien esiintyvyydestä alueellisesti, koska näytteet ovat eri puolelta Suomea.

Esikotelomätää enemmän kuin vuonna 2023

Viime vuonna esikotelomätäbakteerin aiheuttajaa löytyi näytteistä enemmän kuin vuonna 2023. Muutamassa näytteessä oli jopa runsaasti bakteerin itiöitä. Kaikkiaan positiivisia näytteitä löytyi seitsemän kappaletta tutkituista 82 näytteestä, ja ne olivat tällä kertaa peräisin Uudenmaan ja Lounais-Hämeen alueilta. Vuonna 2023 itiöitä havaittiin lähinnä Varsinais-Suomesta ja Etelä-Pohjanmaalta peräisin olevista näytteistä.

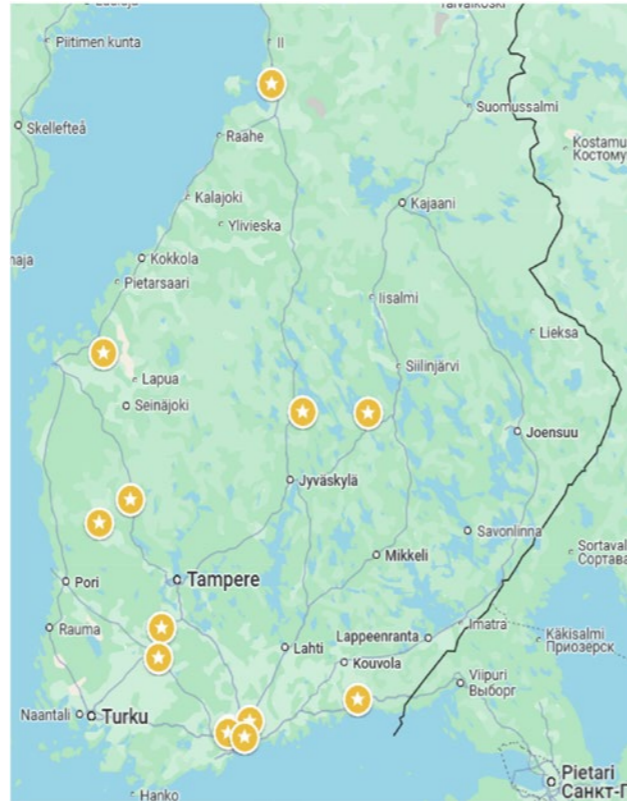
Jos bakteerin itiöitä löytyy linkoomonäytteestä, tarhaajan kannattaa tutkia kaikki pesät, jotta tartuntalähteen jäljille päästään. Lisäksi kakusto ja kalusto kannattaa talven aikana saneerata ellei käytössä ole pesä- tai tarhakohtainen kalusto. Käytännössä saneeraus tarkoittaa sitä, että kaikki kakut sulatetaan ja kalusto puhdistetaan vahasta ja propoliksesta sekä pestään huolellisesti. Tarvittaessa puukaluston voi vielä liekitellä ja kevytpeäkaluston desinfioida. Keväällä pesäkohtaisten näytteiden oton jälkeen selviää, mitkä yhteiskunnat saneerataan esikotelomätäsaneerausohjeiden mukaisesti. Jatkossa kaikille yhteiskunnille annetaan vain puhtaita laatikoita ja pohjukkeita.

Toukkamätää yllättävän yleistä eri puolella Suomea

Toukkamätää aiheuttavaa bakteeria löytyi 13 näytteestä. Kolmessa tapauksessa samoissa hunajanäytteissä oli myös esikotelomätäbakteerin itiöitä. Toukkamätää ei ole valvottava eläintauti, mutta joissakin tapauksissa se voi olla jopa hankalampi sairaus kuin esikotelomätä. Bakteerista on olemassa eri kantoja, jotka poikkeavat toisistaan taudinaiheuttamiskyvyltään.

Toukkamätää esiintyy useimmiten keväällä, kun yhteiskunta on ääriarajoillaan, nopeassa kasvun vaiheessa. Sikiöalan lämpö onkin tärkeä toukkamädän ennaltaehkäisyssä. Hyvä taudinkestävyys ja varroatilanteen hallinta vaikuttavat tietysti myös. Keväällä on tärkeä pitää sikiöala ahtaana eli lämpimänä ja yhteiskunta vahvana. Joskus toukkamätää oireilee keväällä, mutta yhteiskunnan vahvistuessa oireet häviävät. ●

TEKSTI JA KUVAT MARITTA MARTIKKALA

toukkamätäpositiiviset ☆

Toukkamädän oireet ja hoito

Toukkamätää aiheuttava bakteeri *Melissococcus plutonius* häiritsee mehiläistoukan ravinnon saantia. Kun toukka heikenee, muut bakteerit pääsevät infektoimaan toukan. Toukkamädän oireet näkyvät avotoukilla, jotka yleensä retkottavat oudossa asennossa. Lisäksi niiden väri muuttuu helmenvalkoisesta kellertäväksi tai ruskeahkaksi sen mukaan, mitkä muut bakteerit ovat päässeet tarttumaan niihin. Sairastuneiden toukkien tuoksu on yleensä etikkamaisen raikas, mikä poikkeaa esikotelomätään kuolleiden toukkien epämiellyttävästä liimamaisesta hajusta. Toukkamätää hoidetaan pitämällä sikiöala lämpimänä ja poistamalla sairaita toukkia sisältävät kakut pesästä. Joskus emon joutuu myös siirtämään puhtaille kakuille sulkuristikon taakse. Tällöin sairaita toukkia sisältäneet kakut poistetaan sen jälkeen, kun sikiöt ovat syntyneet. Vaikeimmissa tapauksissa tehdään esikotelomätäohjeistuksen mukainen saneeraus.

Halpaa hunajaa tuodaan Suomeen Euroopan kautta

Tullin tilaston mukaan hunajaa tuotiin Suomeen viime vuonna reilut 2 miljoonaa kiloa eli suunnilleen kotimaisen tuotannon verran. Valtaosa hunajasta tuli Euroopan suurista pakkaamoista, joiden kautta kulkevan hunajan varsinaiset tuotantoalueet jäivät arvoitukseksi.

SML kerää Urmas-tullitilastosta vuosittain hunajan tuonti- ja vientimäärät. Lukuja käytetään muun muassa kokonaishunajankulutuksen laskemiseen. Elokuun 2023 ja heinäkuun 2024 välisen aikana Suomeen tuotiin hiukan yli 2 miljoonaa kiloa hunajaa. Tuontihunajan keskimääräinen kilohinta oli 4,67 €.

Eniten hunajaa tuotiin EU-maista. Tämä hunaja on kuitenkin todennäköisesti tuotettu Euroopan ulkopuolella, esimerkiksi Kiinassa, ja se vain pakataan Euroopan suurissa hunajapakkaamoissa. Suoraan Kiinasta ei hunajaa tuotu Suomeen. Mikäli suuri osa Suomeen tuodusta hunajasta on väärennettyä, on huolestuttavaa huomata, että se tulee tänne EU-maiden kautta. Näitä EU:n sisältä tulevia eriahän tulli ei todennäköisesti kovin tarkkaan valvo.

Suomesta vietiin hunajaa ulkomaille hyvin pieniä määriä, reilut 5 000 kg keskiarvohinnalla 8,43 €/kg. Suomalainen hunaja saadaankin yleensä hyvin myytyä kotimaan markkinoilla. Keskustelua voi herätellä siitä, olisiko Suomessa markkinoita myös suuremmalle kotimaiselle hunajamäärälle, jolla voitaisiin korvata ulkomailta tuotuja eriä. Tulevaisuus näyttää ●

TEKSTI ANNELI SALONEN

Hunajan tuonti	kg	euroa
Saksa	708 828	3 880 707
Belgia	278 603	1 108 381
Tanska	200 005	1 576 516
Italia	148 542	577 076
Argentiina	135 230	609 785
Ranska	116 746	581 991
Meksiko	112 793	511 841
Ukraina	91 339	355 975
Espanja	49 875	198 194
Moldova	49 429	228 290
Viro	39 376	223 509
Unkari	37 286	89 604
Ruotsi	22 292	126 666
Kreikka	7 851	45 430
Bulgaria	7 472	40 570
Turkki	1 587	7 306
Itävalta	1 378	9 185
Portugali	868	4 313
Alankomaat	108	299
Uusi-Seelanti	59	6 364
Intia	40	280

Hunajan vienti	kg	euroa
Viro	2 975	14 876
Venäjä	942	4 045
Ruotsi	635	3 386
Ranska	500	17 353
Sveitsi	42	966
Yhdysvallat	41	1 834
Singapore	29	598
Espanja	28	244
Iso-Britannia	12	267

Hunajaa tuodaan Suomeen eniten Saksan, Belgian ja Tanskan suurista pakkaamoista, joiden myymä hunaja on valtaosin peräisin Euroopan ulkopuolelta ja myydään useimmiten alkuperämerkinnällä "Hunajaa EU:sta ja EU:n ulkopuolelta".

SATOKYSELY:

Ei sittenkään ihan huono satokesä

Satokyselyn mukaan viime kesän hunajasato ylsi kuitenkin lähelle normaalia, 33,1 kiloon pesää kohti. Tiheimmin tarhatuilla alueilla eteläisessä Suomessa jäätin kuitenkin keskisadosta.

Loppusyksystä toteutettava satokysely on tärkeä työkalu, jolla kerätään SML:n ja monen yhteistyökumppanin tarvitsemää tilastotietoa. Marras-joulukuussa toteutettuun satokyselyyn saatiin tällä kertaa 245 vastausta, joista 30 oli ruotsinkielisiltä tarhaajilta. Määrä vastaa yli 10:tä prosenttia SML:n varsinaisista jäsenistä, joten viime mehiläisvuodesta saatiin varsin kattava kuva – siitä kiitos kaikille kyselyyn vastanneille!

Normaalia kesää tuskin onkaan, mutta kesän 2024 sääolot onnistuivat yllättämään jälleen kerran. Kesä tuli kerralla muutaman päivän aikana toukokuussa ja sai kaikki alkukesän kasvit kukkimaan samaan aikaan. Pääsatokasvi vadelman kukinta meni monin paikoin ohitse nopeasti ja tavallista aikaisemmin. Heinäkuun sää eivät suosineet hunajantuotantoa, eikä satoa silloin juurikaan saatu.

”Pitkän talven jälkeen tuli kesä kauhealla vauhdilla. Maa oli alueellamme kostea pitkään lumien sulettua. Mehiläisillä riitti kerättävää hyvin siihen asti, kunnes lähes kaikki kukinta oli ohitse heinäkuun alussa. Onneksi suurin osa mehiläispesistä oli keruukunnossa jo kevästä saakka ja keruuilmatkin suosivat”, kertoi eräs vastaaja.

Elokuun kasveista, kuten kanervasta, saatiin kuitenkin paikoin satoa: ”Heikko sato alkukesän kuumuudesta ja kuivuudesta johtuva, kanervasta tuli satoa vähän, edellisestä kanervahunajasadosta aikaa jo kuusi vuotta.”

Sato surkein tai paras koskaan

Pitkin kesää liittoon tuli tietoja heikosta hunajasadosta, ja usea vastaajakin kertoi, että sato oli heidän alueellaan huono – jopa surkein viiteentoista vuoteen. Siksi olikin yllätys, että keskimääräiseksi pesäkohtaiseksi sadoksi saatiin kyselyn mukaan 33,1 kiloa. Se on seitsemän kiloa

enemmän kuin kesällä 2023, jota pidettiin syystä heikkona kesänä. Satokyselyiden mukaan laskettu 2000-luvun pesäkohtainen keskisato on 38,6 kg, jonka perusteella vuoden 2024 satoa voidaan kuvata keskinkertaiseksi. Yli puolella vastaajista sato oli 20–40 kg, ja noin kymmenellä prosentilla alle kymmenen kiloa.

Koska tuottavien mehiläispesien määrä oli lähes sama kuin vuonna 2023, saatiin laskennalliseksi kokonaishunajasadoksi 2,3 miljoonaa kiloa. Tarkemmin viime vuosien keskeisiä mehiläisalan lukuja voi tarkastella sivun alalaidassa olevasta taulukosta.

Tarhakohtainen vaihtelu poikkeuksellisen suurta

Satokyselyssä saadut, toisistaan kovasti poikkeavat viestit hunajasadon määrästä selittyvät sillä, että sato vaihtelee alueellisesti ja jopa saman tarhaajan tarhoilla suuresti. Nyt saatiinkin kommentteja poikkeuksellisen suurista tarhakohtaisista eroista. Yleensä hyvät ja huonot

satovuodet vaihtelevat samoilla alueilla aika tasaisesti, mutta tänä kesänä saatiin joillakin alueilla heikko sato jo toisen kerran peräkkäin. Näin oli esimerkiksi tiheillä tarhausalueilla Uudellamaalla ja Satakunnassa. Perättäiset heikot vuodet ovat tietysti ikäviä tarhaajille ja syövätkin motivaatiota. ”Hunajasato oli toiseksi huonoin 2000-luvulla. Jo toinen perättäinen katovuosi!” kommentoi eräs vastaaja.

Hyviä satoja saatiin esimerkiksi koko Pohjanmaalla etelästä pohjoiseen, Etelä-Karjalassa, Etelä- ja Pohjois-Savossa sekä Päijät-Hämeessä. Eräs vastaaja jopa hehkutti saaneensa omalla tarhausalueellaan kaikkien aikojen parhaan sadon. Lapissa saatiin pitkästä aikaa normaali hunajasato, joka toki jää valtakunnallisesta keskiarvosta. ”Pesät Rovaniemen lähellä. Ei varroapunkkihavaintoja. Hyvä sato hunajasta tänä vuonna. Kaikki pesät vahvoja.” Ahvenanmaalta puolestaan saatiin hyvin huono sato: ”Allt såg bra ut, men torr sommar”.

Kesällä 2024 satoa saatiin etenkin alkukesän kasveista, kuten voikukasta, jonka 55 prosenttia vastaajista oli ilmoittanut yhdeksi hunajasadon lähteeksi.

Harrastajat vastasivat ahkerimmin

Ahkerimmin satokyselyyn vastasivat 1–5 pesän tarhaajat, joita oli 55 prosenttia vastaajista (taulukko alla). Vähäinen pesämäärä ei sulje pois mehiläishoitokokemusta. Kolme neljäsosaa vastaajista olikin hoitanut mehiläisiä yli 4 vuotta. Yli 50 pesän tarhaajia oli vastanneista 5 prosenttia, mutta heillä oli reilu kolmannes kaikista pesistä. Vastaavasti aloittajilla oli alle prosentti pesistä. Aloittajien pesäkohtainen hunajasato jäi alle kahdenkymmenen kilon, mikä on ymmärrettävää, koska he tekevät yleensä myös jaokkeita, mikä näkyy hunajasadossa. Suurin pesäkohtainen sato (35,7 kg/pesä) oli yli viidenkymmenen pesän tarhaajilla.

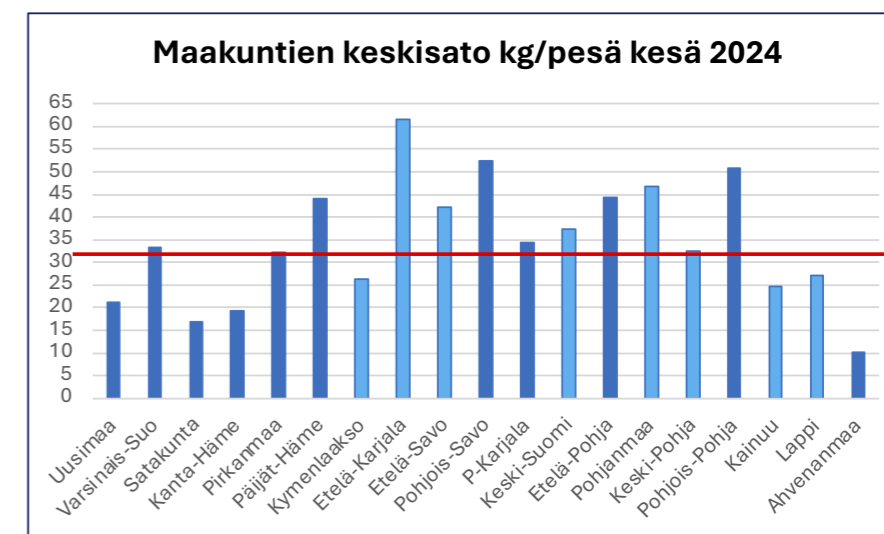
Kyselyssä kysyttiin vastaajien syksyn 2023 ja 2024 pesämääriä. Useimmat mehiläistarhaajat pyrkivät pitämään vuosittaisen pesämäärän suunnilleen samana, eli talven aikana kuolleiden yhteiskuntien tilalle tehdään kesällä jaokkeita tai ostetaan pesiä. Näin mehiläispesien määrä myös pysyy jatkuvasti samalla tasolla Suomessa. Kyselyyn vastanneilla oli kesän 2024 lopussa yhteensä yli 700 pesää enemmän kuin edellisenä syksynä.

Suoramyynti tärkein myyntikanava

Kymmenen prosenttia vastaajista kertoi käyttävänsä kaiken hunajan omaansa taloudessaan. Yleisin myyntikanava oli suoramyynti kuluttajille. Sitä käytti 88 prosenttia vastaajista. Jälleenmyyjille hunajaansa myi 20 prosenttia ja

pakkaajille 13 prosenttia vastaajista. Kuningatarpurkkia hunajapakkausena käytti 20 prosenttia vastaajista, ja siitä esitettiin myös toiveita: ”Kuningatar-pahvipurkit takaisin! Kuka edes käyttää enää vuonna 2025 muovipurkkeja.”

TEKSTI JA TAULUKOT ANNELI SALONEN

Mehiläispesien keskisato satokyselyn mukaan eri maakunnissa kesällä 2024. Maakunnissa, joilla on vaalean sininen pylväs, vastaajia oli alle 10.

Suomen mehiläisalan keskeiset luvut vuosilta 2021–2024

	2024	2023	2022	2021	
SML:n jäsenmäärä	2 198	2 359	2 441	2 555	jäsentä
Tuottavien mehiläispesien määrä	69 544	69 400	68 800	72 900	kpl
Yhden mehiläispesän keskisato	33,1	26	48,2	41,9	kg/pesä
Hunajan tuotanto	2,3	1,8	3,3	3,1	milj. kg
Hunajan tuonti	2,0	2,0	1,9	1,9	milj. kg
Hunajan kokonaiskulutus	4,0	3,2	4,6	4,5	milj. kg
Hunajan keskikulutus g/henkilö	714	577	826	799	g/hlö
Mehiläispesien talvitappiot ¹⁾	14,4	13,2	19,5	13,3	%
Ammattitarhaajien määrä ²⁾	68	80	81	82	kpl
Luomutarhaajien määrä		57	60	69	kpl
Luomumehiläispesien määrä		5086	4618	4820	kpl

¹⁾ Talven aikana kuolleiden mehiläispesien osuus (Coloss- ja satokysely: keskiarvo)

²⁾ Pesätukitilastosta yli 100 pesän tarhaajat

Tietoja eri pesämäärää hoitavien vastaajien tuloksista

Eri pesämäärää hoitavat	Vastaajia kpl	% vastaajista	Pesät syksyllä 2023	Tuotanto-pesät 1.6.2024	% satokyselyn pesistä	Pesää / vastaaja	Sato 2024	Sato kg / tuotanto-pesä	Pesät syksyllä 2024
Vuonna 2024 aloittaneet	12	4,9	0	21	0,7	1,8	397	18,9	26
1–5 pesän hoitajat	134	54,7	517	410	13,3	3,1	12 548	30,6	531
6–15 pesän hoitajat	56	22,9	633	518	16,8	9,3	15 040	29,0	683
16–50 pesän hoitajat	31	12,7	1 202	971	31,5	31,3	32 487	33,5	1 207
Yli 50 pesän hoitajat	12	4,9	1 374	1 162	37,7	96,8	41 447	35,7	1 379
Yhteensä	245	100	3 726	3 082	100		101 919		3 826

Kaikki satokyselyn tulokset löydet liiton sivuilta: hunaja.net/liitto/hankkeet/cap/materiaalit

Vastauksia hunajavalmisteista

Monen tarhaajan repertoariin kuuluvat hunajan lisäksi erilaiset hunajavalmisteet. Niitä koskevat säädökset tuntuvat kuitenkin joskus haastavilta. Siksi kokosimme vastauksia yleisimpiin hunajavalmisteita koskeviin kysymyksiin.

SML järjesti tammikuun puolivälissä hunajavalmisteita koskevan webinaarin, jossa luennoitsijana oli Ruokaviraston erityisasiantuntija **Tuulikki Lehto**. Asia kiinnosti tarhaajia todella, sillä webinaariin osallistui yli 100 kuuntelijaa. Alle on koostettu vastauksia webinaarissa esiin nousseisiin kysymyksiin.

Mikä on hunajavalmiste?

Hunajavalmiste on tuote, jossa hunajan joukkoon on lisätty jotain hunajaan kuulumatonta ainesosaa. Hunajavalmiste sisältää pääosin hunajaa ja vähäisessä määrin muuta elintarviketta, esimerkiksi aromia, kuitua tai marjajauhetta. Hunajavalmiste nimetään elintarvikkeen kuvaavan nimen perusteella, esimerkiksi Mansikanmakuinen hunajavalmiste, Kuitu-hunajavalmiste tai Mustikka-hunajavalmiste.

Silloin kun hunaja on vain yksi elintarvikkeen valmistusaineista, kuten vaikkapa hunajasinapissa, hunajaisessa grillimaustekastikkeessa tai hunaja-piiparmintupastilleissa, kyse ei ole hunajavalmisteesta.

Mitä hunajan joukkoon voidaan lisätä?

Myynnissä näkee hunajavalmisteita, joiden joukkoon on sekoitettu marjoja tai marjajauhetta. Muita yleisiä makuaineita ovat mausteet ja yrtit, aromit ja luontaiset aromit sekä esanssit. Joskus näkee myös hunajavalmisteita, joihin on sekoitettu muita mehiläispesän tuotteita tai joissa on käytetty alkoholia maun antajana. Monille makuaineille on olemassa oma lainsäädäntönsä, ja siksi on hyvä olla yhteydessä oman kunnan terveystarkastajaan ennen kuin vie markkinoille uuden hunajavalmisteen.

Mitä aineita hunajan joukkoon ei saa lisätä?

Hunajaan ei saa sekoittaa lisäaineita, eli aineita, joilla on E-koodi, eikä esimerkiksi ammoniumkloridi-aromia. Myöskään mehiläismyrkkyä ei saa lisätä hunajaa, koska se ei ole elintarvikke.

Miten nimetä hunajavalmiste?

Kun hunajaan lisätään muita ainesosia, hunajan koostumus muuttuu. Tällöin syntyy uusi tuote – elintarvikke. Elintarvikkeen nimi ei ole luettelo käytetyistä ainesosista, vaan sille pitää antaa kuvaava nimi. Ruokaviraston päivittämän ohjeen mukaan aikaisempaa merkintää, kuten vaikkapa Hunaja + Mansikka ei saa käyttää. Tuotetta ei myöskään saa markkinoida mielikuvalla, että se on hunajaa. Siksi hunajavalmisteen nimessä kaikkien sanojen pitää olla kirjoitettuna samalla kirjaimilla, jotta nimi ei johda kuluttajaa harhaan.

Hunajavalmiste-ilmaisu on esimerkki siitä, miten tuotteen voi nimetä silloin, kun hunajaan lisätään toista ainesosaa. Tuotteen voi kuitenkin nimetä myös toisin. Jos se on tarkoitettu esimerkiksi levitteeksi, nimi voi ilmasta käyttötarkoitusta, kuten Maapähkinä-hunajalevite tai Maapähkinä-hunajavalmiste.

Millaisia pakkausmerkintöjä tarvitaan?

Jos hunaja on tuotteen pääraaka-aine, pakkaukseen suositellaan laitettavaksi varoitusmerkintä: Ei alle 1-vuotiaille, vaikka kyseessä ei olekaan hunaja. Koska hunajavalmiste on elintarvikke, pakkaukseen tulee laittaa pakollisena merkintänä ainesosaluettelo. Siihen merkitään kaikki ainesosat painon mukaan alenevassa järjestyksessä. Jos hunajavalmisteessa käytetään aromeja, ne ilmoitetaan ainesosaluettelossa sanoilla aromi tai aromit tai aromin tarkemmalla nimellä, kuten mansikka-aromi, luontainen aromi tai luontainen mansikka-aromi.

Parasta ennen -päiväys voidaan määrittää valmistajan tekemien säilyvyyskokeiden perusteella. Nämä kokeet tulee aina dokumentoida omavalvonta-asiakirjoihin. Jos hunajavalmisteesta on

merkittävä määrä inkivääriä, on hyvä laittaa pakkausmerkintöihin myös maininta inkiväärin mahdollisista haitoista raskaana oleville.

Mikä ongelma salmiakki-hunajavalmisteissa?

Suomalaiset ovat salmiakkimakeisten suurkuluttajia. Pelkkää ammoniumkloridia eli salmiakkia ei saa kuitenkaan käyttää hunajavalmisteissa, koska se on aromi, jonka lisäämisen hunajaan aromilainsäädäntö kieltää. Hunajaan voidaan kuitenkin sekoittaa salmiakkimakeista, jossa on ammoniumkloridia mutta ei lisäaineita. Lisäainelainsäädäntö kieltää lisäaineen lisäämisen hunajavalmisteeseen toisen elintarvikkeen, kuten salmiakkimakeisen, kautta.

Voiko alkutuottajana valmistaa hunajavalmisteita?

Kaikki hunajantuottajat ovat alkutuottajia. Hunajavalmisteiden tekemisestä ei tarvitse nykyisen ohjeen mukaan tehdä erillistä ilmoitusta, mikäli kyseessä on vähäisen riskin elintarviketoiminta ja hunajavalmisteiden myynnin liikevaihto on korkeintaan 20 000 € vuodessa. Ohjetta ollaan kuitenkin päivittämässä, joten kannattaa olla yhteydessä oman kunnan elintarvikkevalvontaan, mikäli suunnittelee hunajavalmisteiden tuottamista.

Mistä lisää tietoa?

Koska hunajavalmisteet ovat laaja asiakokonaisuus, tässä artikkelissa ei voida kertoa kaikkia niihin liittyviä yksityiskohtia. Lisätietoja kannattaa etsiä seuraavista lähteistä:

- Oman kunnan elintarvikkeviranomaisen.
- Ruokaviraston nettisivut, Elintarviketieto-opas: ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/uutiset/uutiset2/elintarviketieto-opas-ohjaus-pakkausmerkintojen-tekoon/
- Tuulikki Lehdon esitys SML:n hunajavalmistewebinaarissa 14.1.2025: ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/tuote-ja-toimialakohtaiset-vaatimukset/ muut-tuotekohtaiset-vaatimukset/hunaja/hunajan-laadun-ja-aitouden-valvonta/
- SML:n nettisivut: hunaja.net/mehilaistarhaus/hunajan-ja-muiden-mehilaistuotteiden-tuotanto/hunajavalmisteet/

TEKSTI ANNELI SALONEN

Esimerkki hunajavalmisteen pakkausmerkinnöistä. Alkuperämaan ilmoittaminen on tässä tapauksessa vapaaehtoista. Pakollista se on silloin, jos hunajan alkuperämaa on eri kuin hunajavalmisteen valmistusmaa. Kaksikielisillä paikkakunnilla pakkausmerkinnät on tehtävä myös ruotsiksi.

Puolukka-hunajavalmiste

200 g

Valmistaja: Hunajayritys oy, Hunajatie 5, 00000 Paikkakunta

Parasta ennen: 10.10.2026

Ainekset: hunaja*, puolukkajauhe paino-%*

Ravintoarvo/ 100 g: Energia xxxx kJ/ xxx kcal, rasva x g, josta tyydyttyynyttä, hiilihydraatit xx g, josta sokereita xx g, proteiini x g ja suola x g.

Käyttöohje: Käytetään hunajan tapaan yli 1-vuotiaille

*Alkuperämaa: Suomi.

Minustako luomumehiläistarhaaja?

Luomutarhausta harkitsevan on tärkeää tutustua luomusäädöksiin, mutta hyödyllistä on myös kuulla käytännön kokemuksia. Siksi kysyimme neljältä luomumehiläistarhaajalta heidän ajatuksiaan luomutarhauksesta. Vastajina olivat Jaana Nikkilä Rääkkylästä, Mari Tervonen Tohmajärveltä, Jemina Valli Kurikasta ja Vertti Seppälä Korpilahdelta.

Miksi olet luomumehiläistarhaaja?

”Uskomme, että luomu on tulevaisuuden juttu, ja meillä on se verran luomupeltoja, että olemme halunneet liittyä luomuun”, Jemina Valli perustelee ryhtymistään luomutarhaajaksi. Mari Tervonen ja Vertti Seppälä puolestaan kertovat jatkaneensa vanhempiensa luomutarhausta, joten luomutuotanto ja ekologinen ajattelu ovat olleet mukana koko tarhausuran – ja sitä ennenkin. Jaana Nikkilä aloitti luomutarhauksen luomuviljelijänä.

”Luomu on itsestään selvyyttä minulle. Viljelemme luomumansikkaa, -herukoita, -siemenviljoja ja -nurmia. Myös metsämme ovat luomuvalvonnassa. Olisi asiakkaidemme haahanjohtamista, jos hunajamme ei olisi luomuhunajaa. Luomun arvot, kuten ympäristö, terveellisyys sekä tulevat sukupolvet, ovat tärkeitä. Lisäksi on tärkeää, että luomussa huomioidaan myös välilliset ympäristövaikutukset, kuten luonnonpölyttäjät, luontokato, ilmastonmuutos ja jätteen tuottaminen”, Nikkilä toteaa.

Mitkä ovat tarhauksesi arvot ja pääperiaatteet?

Luomutarhauksen tärkeimmät arvot haastatelluille ovat ekologisuus, luonnon kunnioittaminen, mehiläisten hyvinvointi sekä laadukkaiden ja puhtaisten elintarvikkeiden tuottaminen. Jaana Nikkilä huomauttaa, että myös tuottajien hyvinvointi on tärkeää. Vertti Seppälä kiteyttää tarhauksensa pääperiaatteet seuraavasti:

”Luomutarhauksemme tavoite on, että mehiläisemme ovat terveitä, tuottamamme hunaja mahdollisimman laadukasta ja vaha ja propolis ovat puhtaita ja jäämättömiä. Tähän pyrimme valitsemalla tarkasti mehiläisten keruualueet ja noudattamalla hyviä hoitomenetelmiä, joilla pesät pidetään vahvoina.”

Mikä on suurin ero luomutarhauksen ja tavanomaisen tarhauksen välillä?

Vuositittain tehtävä luomuvalvonta on haastateltujen mukaan tärkein ero luomun ja

tavanomaisen tarhauksen välillä. Valvonnan vuoksi tarhaajan täytyy tehdä tarkemmin muistiinpanoja tarhauksestaan, ja valvonnalla voidaan varmistaa, että virheelliset käytännöt havaitaan ja niihin puututaan. Mari Tervonen valottaa eroja käytännön tarhaustyössä seuraavasti.

”Varmastikin suurimmat erot tavanomaisen- ja luomumehiläistarhauksen välillä ovat talviruokinta luomusokerilla, kalusto, tarhojen sijainti sekä kirjanpito- ja jäljitettävyyttä vaatimukset. Luomutuotannossa on tunnettava tarhausalue ja sen kasvillisuus ja mesilähteet hyvin, ja kaikesta mahdollisesta pitää olla joku dokumentti, kartta tai muu selvitys. Uusien tarhapaikkojen etsiminen omaan tarhaukseen sopivalla alueella on myös haasteellisempaa.”

Mikä luomussa on paremmin kuin tavanomaisessa tarhauksessa?

Ehkä yllättäenkin luomutarhaajat pitävät luomuvalvontaa ja sen edellyttämää tarkkaa pesäkohtaista ja muuta tuotantoon liittyvää kirjanpitoa hyvänä asiana: se opettaa paljon mehiläisten elämästä ja saa miettimään myös omia toimintatapojaan. Toinen useamman haastatellun mainitsema asia on tuotteiden puhtaus, jota luomussa valvotaan toisin kuin tavanomaisessa tuotannossa. Valvontaan kuuluu niin satoalueen, hunajan, mehiläispesän tuotteiden kuin mehiläisvahanikin valvonta.

”Monesti erot luomutuotannon ja tavanomaisen tuotannon välillä

Vertti Seppälä

Jaana Nikkilä

Jemina Valli

Mari Tervonen

LUOMUTARHAUKSEN EDELLYTYKSIÄ

- Luomuun siirryttäessä on vuoden pituinen siirtymävaihe. Suositus on, että valvontaan liitytään lentokausien välissä, viimeistään 30.4.
- Mehiläiset talvehtivat pesissä, jotka on tehty luonnonmateriaaleista, kuten puusta.
- Mehiläisille annetaan talviruokaksi luomusokeria.
- Mehiläispesän vahat tulee vaihtaa siirtymävaiheen aikana luomuvahaan.
- Mehiläistarhat on pidettävä riittävän etäällä – kolmen kilometrin etäisyydellä – lähteistä, jotka saattavat aiheuttaa mehiläispesän tuotteiden saastumista tai mehiläisten terveyden heikentymistä. Tällaisia lähteitä ovat teollisuuslaitokset, kaatopaikat, ampumaradat, paloharjoittelualueet, jätteenpolttolaitokset sekä kaupalliset tavanomaiset hedelmä- ja marjaviljelmät.
- Tarhausalueesta, pesäkynneistä ja hunajan jäljitettävyydestä tulee tehdä tarkat muistiinpanot.
- Kerran vuodessa tehdään maksullinen luomutarkastus.

Lisätietoa:

Lomakkeet ja tarkemmat ohjeet:

ruokavirasto.fi/teemat/luomu/luomumaatilat/luomuelaimet/mehiläishoito/

Tietoa luomusta SML:n sivuilla: hunaja.net/mehiläistarhaus/hunajan-ja-muiden-mehiläistuotteiden-tuotanto/luomuhunajan-tuotanto/

ovat Suomessa pienet enkä halua verrata, että luomu olisi aina parempaa. Luomu on valvotusti ekologista talviruokana käytetyn luomusokerin ja pesäkaluston takia. Tarhapaikan valinta taas takaa sen, että hunajasta ja muista mehiläispesän tuotteista ei löydy haitallisia lääke- tai torjunta-ainejäämiä”, Mari Tervonen toteaa.

Monesti kuulee kritiikkiä siitä, että talveutuksessa käytettävä luomusokeri on tuontitavaraa. Jaana Nikkilä pitää vaatimusta

luomusokerin käytöstä kuitenkin tärkeänä. ”Siten edistetään luomusokerin viljelyä, siis sokerin tuotantoa ilman kemiallisia lannoitteita ja torjunta-aineita. Luomusokeria ei tuoteta Suomessa sen työntensivisyyden ja siksi kalliiden tuotantokustannusten vuoksi.”

Nikkilä myös huomauttaa, että suomalaista sokeria suosivan tavanomaisen mehiläistarhaajan kannattaa tarkastaa, onko kaupan sokeripussin tai valmiin nestemäisen ruokintasokerin raaka-aine kotimaista, sillä aina näin ei ole.

Ovatko luomutarkastukset vaikeita?

Kukaan haastatelluista ei koe luomutarkastusta vaikeaksi, mutta ne vaativat valmistelua ja tuotannon jatkuvaa hyvää dokumentointia. Mari Tervonen toteaa, että tarkastajat kyllä neuvovat tarvittaessa, joskin tuntihinta neuvolle on kova. Vertti Seppälä puolestaan huomauttaa, että tarkastusten haastavuus myös vaihtelee hieman vuosittain.

”Joinakin vuosina asioita syynätään läpi tarkemmin kuin toisina. Mutta kyllä niihin aina saa aikaa varata. Paperityöt ovat etenkin alussa olleet haastavia, kun tulee paljon asioita kerralla. Kun toistoja on vuosien aikana tullut ja käytetyt lomakkeet alkavat jo vakiintua, tarkastuksista on tullut rutiininomaisempia.”

Mikä luomutarhauksessa on haastavinta?

Haastavaksi tarhaajat kokevat dokumentoinnin, joka vie aikaa, kun pesiä on paljon. Toinen on uusien tarhapaikkojen etsiminen omaan tarhaukseen sopivalla alueella. ”Pitää selvittää mahdollisen uuden tarhapaikan ympäristö, mesilähteet sekä mahdolliset saastelähteet eli tavanomaiset marja- ja hedelmäviljelmät kolmen kilometrin säteellä, mikä on todella iso alue!” Mari Tervonen toteaa.

Haasteena voi olla myös kannattavuus. ”Luomuhunajan tuotantokustannukset ovat korkeammat kuin tavanomaisen hunajan tuotannon. Luomuhunajasta tulisikin saada tavanomaista korkeampaa hintaa, jotta tehdyille lisätyölle saataisiin palkka”, Jaana Nikkilä sanoo.

Miten neuvosit niitä, jotka haluavat aloittaa luomutarhauksen?

Jemina Valli korostaa, että suunnittelussa tulee huomioida kustannukset, joita luomuun siirryttäessä syntyy. Vertti Seppälä suosittelee, että pesiä olisi vähintään 10, jotta tarkastusmaksut pesää kohti eivät nousisi liian korkeiksi. ”Jos miettii luomutarhaajaksi ryhtymistä, kannattaa siirtyä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tarhaustaan, jotta siirtymävaiheesta ei tule liian haastavaa esimerkiksi luomuvahan käyttöön siirtymisen takia”, Seppälä lisää. ●

TEKSTI ANNELI SALONEN JA VIRPI AALTONEN
KUVAT HAASTATELTAVIEN KOTIARKISTOISTA

Tumma mehiläinen

- kiehtova pohjoinen alkuperäisrotu

Pohjolan tumma mehiläinen vei Maritta Martikkalan sydämen heti ensi kohtaamisella. Seuraavassa hän kertoo tummasta mehiläisestä Suomessa, omista kokemuksistaan rodun tarhaajana ja suojelijana sekä rodun ominaisuuksista.

Tumma mehiläinen eli *Apis mellifera mellifera* herättää ainakin kokeneemmissa mehiläishoitajissa usein voimakkaita tunteita. Ensimmäisenä tulevat ehkä mieleen kiukkuiset mustat pirulaiset, jotka parveilevat hillittömästi. Tässä muistikuvassa saattaa olla perääkin, mutta niistä ajoista on tultu pitkä matka, vaikka jalostuksen ja rodun säilyttämisen parissa onkin vielä työtä. Siinä välissä tumma mehiläinen ehti välillä lähes kadota Suomesta.

Tummien mehiläisten reitti Suomeen

Pohjolan alkuperäisrotua oleva mehiläinen on levinnyt jääkauden edetessä pohjoista kohti, ja jääkauden jälkeen se oli

vallitseva rotu Pohjois-Euroopassa ja Venäjällä. Rodusta käytetään sen värityksen mukaan nimityksiä tumma tai musta mehiläinen, ja esimerkiksi Tanskassa se on ”brune bi” eli ruskea mehiläinen. Mehiläistarhauksen levitessä pysyvämmin Suomeen 1700-luvulla tarhattava rotu on luultavasti ollut juuri tumma mehiläinen.

Mehiläisiä hoidettiin aluksi olkipesissä, ja emonkasvatus oli lähinnä parveilun mahdollistamista ja parven kiinniottoa. Historiallisten hoitotapojen takia tumman mehiläisen parveiluvietti oli hyvä. Kun sitten myöhemmin pätevien markkinamiesten ja ulkomaanmatkajien tuomat italialaiset mehiläiset ja muiden mehiläisrotujen edustajat valtasivat alaa, alkoi esiintyä myös roturisteymiä.

Mehiläisellä kahden rodun risteytyessä ensimmäinen sukupolvi eli F1-sukupolvi voi olla ominaisuuksiltaan huippuhyvä. Sekarotuisuuden kasvaessa tapahtuu kuitenkin yllättäviä käännöksiä ja mehiläisillä ensimmäinen pinnalle tulevista ikävistä ominaisuuksista on yleensä vihaisuus. Periytymisistä ei eri mehiläisrotujen levitessä Suomeen vielä paljon tiedetty, mutta tumma mehiläinen sai usein syyt niskaansa vihaisuudesta ja hullun maineen.

Innostukseni tummaan mehiläiseen alkoi Väinö Mäen pesiltä. Väinön pesät olivat vanhoja suomipesämallin laatikoita, ja pesäkäynnillä hän oli huvittunut meidän muiden suojavaatuksesta. Hän totesi, että pitää seurata mehiläisten lentokurveja ja lukea niistä, kannattaako pesää avata. Väinö kertoi kokeilleensa muitakin rotuja, mutta oli päättänyt tummaan mehiläiseen, koska sen parempaa rotua ei ole. Oikealla olevassa kuvassa Väinö Mäen (kesk.) lisäksi Stanislaw Honko (vas.) ja Juhani Lundén.

Tumma mehiläinen Apis mellifera mellifera on Pohjois-Euroopan alkuperäinen mehiläisrotu. Suomessa se oli yleisin tarhattava rotu 1960-luvulle asti, minkä jälkeen muut rodut syrjäyttivät sen, ja se lähes katosi. Määrätietoisien suojele- ja jalostustyön ansiosta rotu saatiin elvytettyä, ja nyt Suomessa toimii viitisen rodun emonkasvattajaa ja muutama kymmenen hoitajaa. Mehiläiskuntia on muutama sata. Pohjolan tumma mehiläinen kuuluu Luken kansainväliseen geenivarojen suojeleluohjelmaan.

Oma polkuni tumman mehiläisen ystäväksi

Aloitin mehiläistarhaajana Oulun seudulla 1990-luvun alussa ja ostin omat mehiläiset 1994. Aivan alkuvaiheessa meitä oli muutamien tarhaajan porukka, joka perusti osuuskunnan ja hiukan myöhemmin osakeyhtiön. Yritysten tarkoituksena oli yhteinen tarvikkehankinta ja markkinointi. Hyvin nopeasti mukaan tuli myös tumma mehiläinen sekä sen suojeleminen ja hyödyntäminen pohjoisissa olosuhteissa. Innostuin aiheesta valtavasti.

Tumman mehiläisen tarhaus oli aikojen kuluessa saanut väistyä muiden rotujen tieltä, mutta Oulun läheltä Muhokselta löytyi vielä tarhaaja Väinö Mäki, joka oli aikoinaan tuonut mehiläiset muuttokuormassa junalla ja kuorma-autolla keskellä talvea Muhokselle. Oman emonkasvatuksen avulla Väinö oli pitänyt tumman rodun puhtaana. Tuolloin, 1990-luvun lopussa, ikä kuitenkin alkoi painaa Väinöä, ja tarhauksessa ympäristön muiden rotujen paine kasvoi. Rotua uhkasi häviäminen. Päätimme yrittää pelastaa tumman mehiläisen.

Kansainvälinen yhteistyö suojelussa tärkeää

Pohjolan tumman mehiläisen levinneisyys ei rajoitu vain Suomeen, ja siksi kansainvälinen yhteistyö on suojelutyössä tärkeää. Sitä koordinoi SICAMM-järjestö. Osallistuin aktiivisesti SICAMM-konferensseihin, joskus myös yhdessä tarhaaja- ja yrittäjäystäväni Jorma Taipaleenmäen kanssa. Hyödyllisiä ja arvokkaita olivat myös Ruotsissa vuosittain järjestetyt tumman mehiläisen kokoukset, joissa olivat yleensä mukana myös Tanskan ja Norjan tumman mehiläisen suojelijat ja jalostajat. Kokouksissa paitsi tutustui muihin asiaan vihkiytyneisiin, myös oppi rodusta paljon.

Yrityksemme opintomatalla Tanskassa ja Ruotsissa pääsimme tutustumaan myös Ingvar Arvidssonin Lurön saarella pitämään tumman mehiläisen puhdasparitustarhaan. Suojelutyön kannustimena oli tärkeää paitsi oma innostus, myös ulkopuolinen tuki. Mieleeni on jäänyt saksalaisen professorin kommentti alkuajoilta: ”Te ette edes tiedä, kuinka tärkeää työtä te teette!”

SML:n jalostusasema apuna emonkasvatuksessa

Aloittaessani tumman mehiläisen hoidon toimin Oulun yliopistossa tutkijana, ja kiinnostukseni kaikkeen mehiläisiin liittyvään oli valtavaa myös tutkimuksellisesta näkökulmasta. Tein itse Väinön mehiläiskannasta siipianalyysyjä, ja meille selvisi, että tarvitsemme toista puhdasta kantaa tukemaan jalostusta. Ruotsin yhteydet olivat nyt arvokkaita. Väinö Mäen kanta oli onneksi vielä niin puhdasta, että jalostustyö oli kannattavaa.

SML:llä oli 1990-luvulla emonjalostusasema Jokioisissa. Asemalla toimi muun muassa MTT:n tutkija Seppo Korpela ja kesäkausina keinosiemennyksen asiantuntija Stanislaw Honko Puolasta. Jalostusasemalle haettiin Väinö Mäen pesistä toukkia, ja näin rodun suojeleminen sai myös ammattitaitoista tukea jalostukseen ja pariutukseen keinosiemennyksen avulla. Stanislawin johdolla opiskelin itsekin keinosiemennystä jo 1990-luvulla.

Jalostustyössä on tärkeää, että rodut ja linjat pysyvät puhtaina. Käyttöemoja voi tehdä risteyttämällä rotuja, mutta sekarotuisissa mehiläisissä tietyn hyvän ominaisuuden periytyminen ole lainkaan varmaa. Tumman mehiläisen hyväksi erityisesti Lassi Kauko ja Lauri Ruottinen ovat tehneet paljon hyvää työtä.

Jalostusaseman toiminnan päättyessä pitkän linjan tarhaaja ja emonkasvattaja Aimo Nurminen otti tumman mehiläisen

→ hellään hoitoonsa ja jatkoi jalostusta. Noihin aikoihin Oulun seudulla meidän yrityksemme kärsivät karvaan tappion, ja ne jouduttiin lopettamaan väärinkäytösten vuoksi. Suhteet väärinkäytöksiä tehneisiin katkesivat, mutta elämä jatkui pitkien oikeuskäsittelyiden jälkeenkin. – Eikä oma kiinnostus tummaan mehiläiseen sammunut, kuten ei myöskään Taipaleenmäen Jorman, joka on sitkeästi jatkanut tumman mehiläisen kasvatuksen parissa.

Varroa haastoi alussa, mutta geenit säilyvät

Aloittaessani tarhausta Oulun seudulla luulin tarhaavani alueella, jossa ei ole varroapunkkia. Osasin kuitenkin ennakoita punkin tulon, koska tiesin tarhaajia, jotka siirtelivät mehiläisiä etelän ja pohjoisen välillä. Olin ulkomailla nähnyt varroapunkin, joten osasin etsiä sitä ja löysin sen lopulta omista pesistäni.

Aimo Nurminen teki suuren työn tumman mehiläisen jalostuksen eteen, kun SML:n jalostusasema Jokioisilla lakkautettiin. Tässä hän esittelee Pakinaisissa sijaitsevaa paritustarhaansa SICAMM-konferenssin osallistujille kesällä 2018.

Suuren varroapaineen takia yhteiskuntiini iski ensin kalkkisikiö, sitten toukkamätä ja lopulta esikotelomätä. Pesät täytyi saneerata. Onnistunut saneerauskokemus innoitti liittymään SML:n EKM-neuvojiin heti, kun toiminta aloitettiin 1990-luvulla. Nykyään tautitarkastajat toimivat eläinlääkäreiden pyynnöstä, ja Ruokavirasto korvaa heidän työtään. SML:lle on jäänyt neuvonta ja koulutus.

Alkuaikoina Ruotsin tumman mehiläisen kannoissa oli paljon kalkkisikiötä, ja sen jalostamiseen pois keskityttiin toden teolla. Tulokset ovatkin olleet hyviä. Kalkkisikiön ilmenemiseen vaikuttaa paitsi perinnöllinen herkkyys myös olosuhteet. Keväällä olot ovat otolliset kalkkisikiölle tai eurooppalaiselle toukkamadalle, kun tumman mehiläisen sikiöinti räjähtää käyntiin.

Suomen Tumman Mehiläisen Hoitajien yhdistys perustettiin vuonna 2017, ja se on yksi SML:n paikallisyhdistyksistä. Yhdistyksen tarkoituksena on rodun suojele- ja jalostustyö sekä hoitotekniikan kehittäminen. Tumman mehiläisen hoitajilla on myös oma Tumman mehiläisen hunajaa -etikettinsä, jonka käyttöoikeuden saa hunajapakkaukseensa yhdistyksen kautta. Kuva: Senja Schwarz-Pajunen

Jalostustyö jatkuu uusin voimin

Tumman Mehiläisen jalostuksessa on vielä paljon työtä. Aimo Nurminen menestyminen reilu kuusi vuotta sitten pysäytti työn hetkeksi. Raija Haataja-Nurminen ja Lassi Kaukon johdolla tummat mehiläiset ja emolinjat saatiin jaettua usealle eri kasvattajalle, joilla kuitenkin oli paljon opittavaa tummasta mehiläisestä ja sen jalostuksesta. Oppiminen vie aina aikansa, mutta Suomen Tumman Mehiläisen Hoitajien Yhdistyksen perustaminen vuonna 2017 ja sen toiminta on edistänyt asiaa. Samoin on hienoa, että tumma mehiläinen pääsi yhtenä alkupeiräisrotuna Luken geenivaraojelmiaan, ja saan edelleen jatkaa suojelua myös asiaa hoitavassa työryhmässä.

Jään eläkkeelle SML:n mehiläishoidon neuvojan työstä keväällä 2025, mutta jatkan edelleen mehiläishoitoa ja kaikkea siihen liittyvää. Eläkkeellä on aikaa tehdä mitä lystää myös mehiläisten parissa, ja tumma mehiläinen on aina lähellä sydäntäni.

TEKSTI MARITTA MARTIKKALA,
KUVAT MARITTA MARTIKKALA TARJA OLLIKKA
JA LASSI KAUKO

Tumman mehiläisen persoonalliset ominaisuudet

Tumma mehiläinen ei ole joka tarhaajan hoidokki, mutta toisille rotu juuri se oma. Rodun ominaisuuksiin kuuluvat muun muassa rypästäminen, talvehtiminen pienenä yhteiskuntana sekä nopea kevätkehitys.

Tummalle mehiläiselle tyypillinen piirre on kakulla rypästäminen. Ne siis juoksevat tyypillisesti vilkkaasti kakulla ja kertyvät sen alimpaan nurkkaan rypääksi. Monet tarhaajat vierastavat moista vilkkautta, mutta minusta ominaisuus on loistava: mehiläiset helpottavat kakkujen tutkimista poistamalla kohteliaasti tieltä. On vain oltava tarkkana ja tutkittava kakkuja visusti pesän päällä, jottei emo vahingossa tipahda ryppään mukana maahan.

Tumma mehiläinen myös piilottelee emoa tehokkaasti. Jos emo on löydettävä, kannattaa välttää savun käyttöä ja koettaa arvioida, mistä laatikosta etsintä on järkevää aloittaa. Emo joko löytyy heti, tai sen huomaa kohta juoksevan jonkin laatikon seinällä tai pohjalla. Silloin kun emoa ei tarvitse etsiä, se tietenkin tepastelee kaikessa rauhassa kakulla.

Vilkas parveilu on usein yhdistetty tummaan mehiläiseen. Liiallisen parveiluvietin saa kuitenkin jalostettua nopeasti pois. Hoitotekniikalla on myös iso merkitys parveilun hallinnassa. Aimo Nurminen kommentoi joskus, että hän käyttää sulkuristikkoa vain harkiten tumman mehiläisen pesässä, koska se lisää parveiluintoa.

Tumma mehiläinen on hyvä talvehtija. Se talvehtii pienenä yhteiskuntana ja selviää melko vähälläkin talviruualalla. Rotu pystyy talvehtimaan tarvittaessa myös hunajalla. Pienen yhteiskunnan rivakka vahvistuminen voi kuitenkin yllättää tarhaajan keväällä. Nopea kevätkehitys haastaa tarhaajaa pysymään vauhdissa ja olemaan tarkkana tilan antamisessa. Kalkkisikiö vaanii heti nurkan takana, jos tilaa on liikaa, mutta yhteiskunta parveilee vääjäämättä, jos tilaa ei ole.

Sadonkerääjänä tumma mehiläinen on kohtalainen. Yhteiskunta ei aina ehdi kasvaa parhaaksi alkukesän mesikasvien kerääjäksi, mutta vastaavasti esimerkiksi loppukesän kanervaa tumma mehiläinen hyödyntää erinomaisesti. Tutkimuksissa on saatu viitteitä siitä, että rodun satokasvivalikoima voi olla monipuolisempi kuin muilla mehiläisillä, ja niukoissa sato-oloissa se pystyy sopeuttamaan kulutustaan.

Puhdasrotuinen tumma mehiläinen ei ole sen äkäsempi kuin muutkaan mehiläisrotut.

Honungens pollenprofil:

Vide var den största källan av pollen för åländska bin

SML genomförde en utredning på pollen som finns i åländsk honung. I proven hittades mest pollen från vide. Som väntat fanns det också mycket pollen från fruktträd jämfört med proverna på fastlandet. Som en överraskning kom, att de åländska honungarna innehöll en stor mängd bladhonung.

Finlands Biodlares Förbund (FBF) genomförde en utredning på den åländska honungens pollenprofil under år 2024. För utredningen samlades under augusti månad 2024 in 13 honungsprover direkt från bigårdar på olika håll på Åland. En del av proven var från 2023 års honungsskörd. För utförandet av pollenprofilen sändes ett prov från varje honung till QSI-laboratoriet i Tyskland för pollenanalys i oktober 2024.

Resultaten var klara i november 2024. I denna utredning jämförs de med pollenprofilen från 120 prover insamlade på fastlandet under sensommaren 2024.

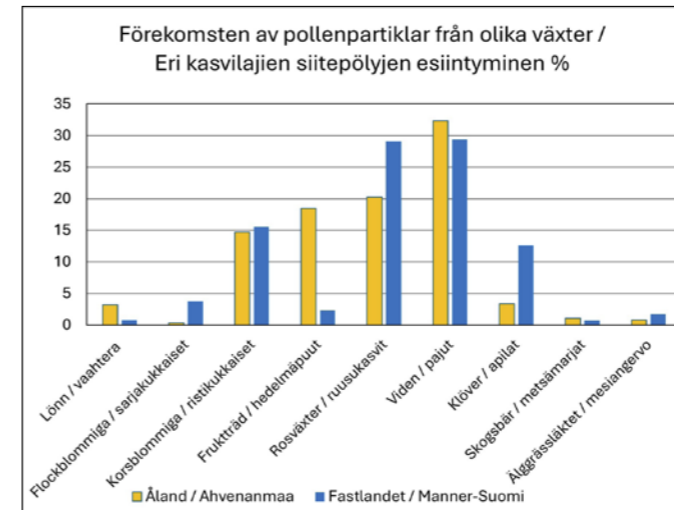
Förvånansvärt mycket bladhonung

QSI-laboratoriet hade fastslagit analys av pollenkalkylen, men också av provens elektriska ledningsförmåga (konduktivitetstal). Den elektriska ledningsförmågan uppges med storheten mS/cm (S=siemens). I blomsterhonung är den högst 0,8 (vanligtvis 0,1–0,4) och i bladhonung minst 0,8. Vanligtvis fastslås, att ju högre den elektriska ledningsförmågan är, desto högre är honungens mineralämneshalt.

All insamlad åländsk honung hade hög elektrisk ledningsförmåga. Det lägsta utslaget var 0,47 och det högsta 1,33 mS/cm. Talens medeltal är 0,54, vilket är betydligt högre än det i de på fastlandet insamlade provens, dvs. 0,34. QSI-laboratoriet hade därmed, på basen av den elektriska ledningsförmågan, definierat sex av de åländska proven som bladhonung (den elektriska ledningsförmågan varierade mellan 0,83–1,33 mS/cm) och sju prover som blomsterhonung.

Bladhonung håller sig ofta länge flytande, men av dessa prover endast ett prov var fortfarande flytande.

Pollenprofilen av Åland och fastlandet.

Förekomsten av pollenpartiklar från olika växter i honungsprover tagna på Åland och på fastlandet 2024.

Mest pollen från vide

Bland proven fann man pollenpartiklar från 30 växter med nektar och från 10 växter utan nektar. I alla tretton prover fann man pollenpartiklar från rosväxter, vide och maskros. I tolv prover fanns pollenpartiklar från klöver, skogsbär och fruktträd. Övriga pollenpartiklar, som man kunde finna i flera av proven var lönn (10), älggräs (9), flock- och korsblommiga växter samt tall (8). Pollen från vallmo fanns i sex prover.

I proven förekom mest pollen från vide. Näst mest fann man pollen av rosväxter, vars pollen är det vanligaste i prover samlade på fastlandet. Man förväntade sig att finna stora mängder av pollen från fruktträd, eftersom flera av biodlarna på Åland också tillhandahåller pollineringservice på fruktodlingarna. Följaktligen innehöll tolv prover av allt räknat pollen, pollen från fruktträd. Korsblommiga är på Åland först den fjärde största pollengruppen.

Övriga växtgrupper, som man kunde finna i flera prover är: hästkastanj, blåklint och förgätmigej.

Några tydliga skillnader mellan de åländska och fastländska proven

Pollenpartiklarna i de åländska honungsproven är till stora delar samma som man finner i fastländska prover, dvs. rosväxter, vide, klöver, kors- och flockblommiga växter samt älggräs. På basen av dessa kan proven identifieras som finländska honungsprover, vilket QSI-laboratoriet också gjort.

Somliga tydliga skillnader kan man ändå finna. I de åländska honungsproven fanns som väntat betydligt mera pollen från fruktträd än i proven på fastlandet. Det fanns rikligast med pollen från vide. Således lönar det sig för de åländska biodlarna att fästa uppmärksamhet vid bigårdarnas flygområden och säkerställa, att det finns vide till binas förfogande. Rikliga mängder av pollen från korsblommiga växter fann man också – detta kan bero på att man odlar rybs/rops på Åland eller på att där växer korsblommiga växter ute i det vilda. Även pollenpartiklar från lönn och hästkastanj fann man i större mängder i proven på Åland än på fastlandet.

Man kan också fästa uppmärksamhet vid de växtgrupper, vars pollenpartiklar inte kunde finnas i de åländska proven. Pollenpartiklar från till exempel jordgubb, mjölke och bove te saknades helt och hållet i proven. Det var också överraskande, att proven inte innehöll pollenpartiklar av ljung, fastän det under vissa år finns arthonung av ljung till salu på Åland.

Man kan också fästa uppmärksamhet vid den stora andelen av bladhonung i honungsproven på Åland. Bland 120 prover på fastlandet fanns bladhonung över huvud taget inte. Ett intressant ämne för fortsatt forskning kunde vara en utredning för att ta reda på i vilka växter bladhonungen har sitt ursprung, både på Åland och på fastlandet.

TEXT YNGVE LOSTEDT OCH ANNELI SALONEN

TUTKIMUS:

Ahvenanmaan hunajissa runsaasti mesikastetta

SML:n teettämässä tutkimuksessa selvisi, että yleisin siitepöly ahvenanmaalaisissa hunajissa oli paju. Myös hedelmäpuiden siitepölyä oli näytteissä runsaasti verrattuna Manner-Suomeen. Yllätyksenä tuli mesikasteen suuri määrä.

SML selvitti loppukesällä 2024 Ahvenanmaalla tuotettujen hunajien siitepölyprofiliä. Selvitystä varten kerättiin 13 hunajanäytettä suoraan mehiläistarhaajilta eri puolilta Ahvenanmaata. Siitepölyprofili ja hunajien ominaisuudet tutkittiin QSI-laboratoriossa Saksassa, ja tuloksia verrattiin Manner-Suomen 120 näytteen siitepölyprofiliin.

QSI:n laboratorio määrittäi näytteistä siitepölyjen lisäksi sähköjohtokyvyn. Kukkaishunajilla se on enintään 0,8 mS/cm ja mesikastehunajalla vähintään 0,8 mS/cm. Usein myös todetaan, että mitä suurempi sähköjohtavuus on, sitä enemmän hunajassa on kivennäisaineita. Kaikkien Ahvenanmaalta kerättyjen hunajien sähköjohtavuus oli korkea. Alhaisin lukema oli 0,47 ja korkein 1,33 mS/cm. Lukemien keskiarvo, 0,54 mS/cm, on huomattavasti korkeampi kuin Manner-Suomen näytteiden keskiarvo, 0,34 mS/cm. Laboratorio olikin määrittänyt ahvenanmaalaisista näytteistä kuusi mesikastehunajiksi. Mesikastehunajat pysyvät usein pitkään juoksevina, mutta näistä näytteistä vain yksi oli juokseva.

Yhteensä 40 kasvin siitepölyjä

Näytteistä löytyi 30 medellisen ja 10 medettömän kasvin siitepölyhiukkasia. Kaikista näytteistä löytyi ruusukasvien, pajujen ja voikukan siitepölyhiukkasia ja lähes kaikista lisäksi apiloiden, metsämarjojen ja hedelmäpuiden siitepölyä. Muita useissa näytteissä esiintyviä siitepölyjä olivat vaahterat, angervot, sarjakukkaiset, ristikukkaiset, männyn ja unikon.

Näytteistä löytyi eniten pajun ja toiseksi eniten ruusukasvien siitepölyjä. Hedelmäpuiden siitepölyä löytyi myös runsaasti, 12 näytteestä, mikä oli odotettavaa, koska Ahvenanmaalla useat mehiläistarhaajat hoitavat pölytyspalvelua hedelmäviljelmillä.

Ahvenanmaa vs. Manner-Suomi

Verrattaessa Ahvenanmaan ja Manner-Suomen hunajanäytteitä siitepölyhiukkaset ovat molemmissa pitkälti samoista kasveista. Ahvenanmaan hunajanäytteissä oli kuitenkin odotetusti huomattavasti enemmän hedelmäpuiden siitepölyä. Pajujen siitepölyä löytyi Ahvenanmaan hunajista eniten, kun Manner-Suomessa ruusukasvit ovat yleisin siitepölyn lähde. Myös vaahteran ja hevoskastanjan siitepölyhiukkasia oli enemmän Ahvenanmaan näytteissä.

Sen sijaan ahvenanmaalaisista näytteistä puuttivat Manner-Suomessa yleisesti esiintyvät mansikan, maitohorsman ja tattarin siitepölyhiukkaset. Yllättävää oli myös, että kanervan siitepölyhiukkasia ei löytynyt näytteistä, vaikka joinakin vuosina Ahvenanmaalla myydään jopa kanervan lajihunajaa.

Huomioitavaa on myös mesikastehunajien suuri osuus. Manner-Suomen 120 näytteen joukossa ei ollut yhtäkään mesikastehunajaa.

TEKSTI ANNELI SALONEN, KUVA TARJA OLLIKKA

ASiantuntijatilaisuus:

Karhuvahingot saatava vähemmän

Asiantuntijat keskustelivat suurpetojen aiheuttamista vahingoista ja niiden korvaamisesta Sydän-Savon maaseutupalvelujen kutsutilaisuudessa tammikuussa. Erityisen tärkeänä pidettiin karhun kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistamista ja vahinkoperusteisten poikkeuslupien hakemisen helpottamista.

Sydän-Savon maaseutupalvelut järjesti 20. tammikuuta kutsutilaisuuden teemalla Suurpetojen aiheuttamat vahingot maataloilla ja mehiläistarhoilla. Aiheesta keskustelivat muun muassa maa- ja metsätalousministeri **Sari Essayah** sekä riistakeskuksen, MTK:n, SML:n, poliisin, riistanhoitoyhdistysten ja alueen maaseutupalveluiden edustajat.

Tilaisuuden avasi maaseutujohtaja **Juha Nykänen** näyttämällä tilastoja karhun, suden ja ilveksen aiheuttamista vahingoista sekä niiden kustannuksista maataloille ja mehiläistarhaukselle. Erityisesti karhujen aiheuttamat vahingot ovat lisääntyneet. Maaseudulla satoon kohdistuneita vahinkoja ja etenkin mehiläisvahinkoja oli selkeästi enemmän vuonna 2024 verrattuna pariin aiempaan vuoteen. Samaan aikaan karhun kannanhoidolliseen metsästyksen ei ole saatu poikkeuslupia valitusten ja korkeimman hallinto-oikeuden päätösten vuoksi.

MTK:n edustaja **Jari Kauhanen** esitteli petovahingoista maataloudelle aiheutuneita kustannuksia. Suurpedot ovat aiheuttaneet suuria vahinkoja paitsi mehiläistarhoille, lammas- ja karjaeläimille myös eläinten rehuvarastoille. Karhujen tuorehupaaleille aiheuttamat vahingot ovat kasvaneet jopa sellaisiin mittoihin, että karjankasvattajien toimeentulo on vaarantunut.

Karhutilanne tarhaajille paikoin kestävä

Suomen Mehiläishoitajain Liiton mehiläishoidon neuvoja **Maritta Martikkala** kertoi Kauhasen puheenvuoron jälkeen, että tilanne on paikoin kestävä myös mehiläistarhoilla. Karhuvahingoista aiheutuvat kustannukset alan yrittäjille ovat nopeasti nousseet kipurajan tuntumaan. Mehiläistarhaus ei yksinkertaisesti enää kannata. Valtion korvaussummat eivät kata lähellekään sitä työmäärää, mikä vahingoista aiheutuu. Mehiläistarhauksen vähenemisellä tai päätymisellä on lisäksi kauaskantoisia vaikutuksia viljelijöiden toimeentuloon puuttuvan pölytyshyödyn vuoksi.

Vahinkoperusteiset poikkeusluvut auttavat mehiläistarhaajaa akuutissa tilanteessa, mutta pitkän tähtäimen suunnitelmassa kannanhoidollinen metsästys on ratkaisevassa asemassa. Karhukanta on saatava sellaiseksi, että sosiaalinen sietokyky kestä sen, painotti Martikkala.

Suomen luonnonsuojeluliiton kanta on ollut, että 1 500 karhuyksilöä riittää suotuisan suojelun tason ylläpitämiseen, ja tässä asiassa Suomen Mehiläishoitajain Liitto on vahvasti samaa mieltä. Tällä hetkellä karhuja on reilusti yli 2 000 yksilöä, ja ilman metsästystä kanta moninkertaistuu muutamassa vuodessa. Yhteentörmäysten riski kasvaa ja henkilövahinkojen pelko on todellinen.

Tarhojen suojaaminen sähköpaimenella on karhualueilla lähes välttämätöntä – ja työlästä. Suurpetovahinkoja käsitelleessä tilaisuudessa todettiin, että petohavaintojen ilmoittaminen on nyt erittäin tärkeää, sillä vahvistettuihin havaintoihin perustuvat tilastot vaikuttavat ratkaisevasti metsästyslupapäätöksiin. Tilaisuudessa kaivattiin riistakeskukselta apua vahinkoperusteisten lupien hakemuksiin ja ehdotettiin valmista lomaketta, johon voisi vain lisätä tapauskohtaiset tiedot.

Tavoitteena kannanhoidollisen metsästyksen salliminen

Riistakeskuksen puheenvuorossa kuultiin vahinkoperusteisten poikkeuslupien perusteluista ja viimekesäisestä asetusmuutoksesta. Vahinkoperusteisen poikkeusluvan kriteerit muuttuivat etenkin sudella, mutta myös karhulle saatu lupa on nyt voimassa 31 vuorokautta aiemman 21 vuorokauden sijaan. Lisäksi vahinkoperusteiset luvat pitäisi saada jatkossa nopeammin. Samat perustelut luvan saamiseen ovat kuitenkin edelleen voimassa: Vahinkojen on oltava huomattavat, ja lisää vahinkoja odotettavissa, eli käytännössä muita tarhoja on oltava lähialueella. Lisäksi karhun on pitänyt mennä sähköpaimenaidasta läpi, koska vasta aitaus osoittaa, että kaikki voitava on tehty vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi.

Maa- ja metsätalousministeri **Sari Essayah** esitteli puheenvuorossaan virkamiestyöryhmän viime vuoden työtä ja Bernin kokouksen päätöksiä. Susi on nyt saatu Bernin sopimuksessa alempaan suojeluluokkaan, mutta karhu on niin harvojen maiden ongelma, että sen suojelun muuttaminen on aivan toinen asia. Ministerin mukaan on tavoitteena, että karhun kannanhoidollinen metsästys sallitaan jo ensi metsästyskaudella. Metsästyslaki ja metsästystä koskevat asetukset vaativat muutoksia, jotta kannanhoidollisen metsästyksen perustelut saadaan pitäväksi korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

TEKSTI MARITTA MARTIKKALA, KUVA ANNELI SALONEN